

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra českého jazyka a literatury

Bakalářská práce

Michaela Töröková

Interpretace románu Zuzany Brabcové Rok perel

Olomouc 2016

Vedoucí práce: Doc. Mgr. Jaroslav Vala, Ph.D

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedené bibliografické zdroje.

Olomouc 20. června 2016

podpis

Poděkování

Děkuji Doc. Mgr. Jaroslavu Valovi, Ph.D. za odborné vedení práce, poskytování cenných rad, trpělivost a vždy ochotu pomoci. Svým přátelům a partnerovi za neochvějnou podporu.

Obsah

Úvod	5
1. Postmodernismus	6
2. Literární tvorba Zuzany Brabcové	7
2.1. Zuzana Brabcová z pohledu literární kritiky	9
3. Rok perel	12
4. Postavy	17
4.1. Lucie	17
4.2. Magda	19
4.3. Jakub	20
4.4. Tereza.....	21
4.5. Pavel.....	22
4.6. Igor.....	22
4.7. Renata	23
4.8. „Figurky“ – postavy z psychiatrické léčebny	23
5. Motivy	26
5.1. Motiv erotický.....	26
5.2. Motiv mateřství.....	27
5.3. Motiv závislosti.....	28
5.4. Motiv krve.....	29
5.5. Motiv psychiatrické léčebny	30
5.6. Motiv zrcadla	30
6. Kompozice	32
7. Jazyk.....	33
8. Další díla	34
8.1. Daleko od stromu.....	34
8.2. Zlodějna	35
Závěr.....	37
Použitá literatura.....	38
Anotace	

Úvod

Tématem mé bakalářské práce je interpretace románu Zuzany Brabcové *Rok perel*. Rozhodla jsem se věnovat této autorce a jejímu dílu, protože, zatím nebyl napsán žádný text, který by jednotlivě rozebíral její tvorbu. Mým cílem bude tedy interpretovat jedno z nich, a to ten nejčtenější a nejdiskutovanější román, *Rok perel*. Jedná se o román s autobiografickými prvky. Autorka až surově popisuje svůj příběh skrze hlavní hrdinku Lucii. Sama Zuzana Brabcová si pečlivě chránila své soukromí a neposkytovala rozhovory příliš často. Podle jejích vlastních slov byla introvertní a všechny její myšlenky, prožitky a fantazie vložila do svých děl, proto jsem se rozhodla mimo románu *Rok perel*, představit její dvě další předchozí díla, abychom si o autorce mohli udělat ucelený obraz, a mým cílem jej bude vytvořit. O tvorbě Zuzany Brabcové se zmiňuje pouze pár recenzí a publikací. Svou práci rozčlením do osmi kapitol. Nejdříve představím dobu, do které spadají její díla a následně, i autorku samotnou. Ač kritika se o ní často nezmiňovala, mým záměrem bude také nashromáždit recenze, abych poukázala, jak ji vnímá česká literární veřejnost. Ve třetí části se dostaneme k samotnému *Roku perel*. Následující čtvrtá kapitola se bude věnovat detailnímu rozboru postav a jejich mezilidských vztahů, které jsou v tomto díle velmi výrazné a dynamické. V páté kapitole se zaměřím na dle mého názoru hlavní motivy knihy. V dalších dvou pak rozeberu jazyk a kompozici. V osmé a deváté kapitole představím dvě předchozí díla Zuzany Brabcové.

Doufám a věřím, že se mi podaří proniknout do podstaty tvorby této zajímavé autorky a ženy a vytvořit obraz jejího života i tvorby z těch malých střípků, aby nebyla současnými čtenáři opomíjena.

1. Postmodernismus let osmdesátých

Podobně jako po Únoru i v sedmdesátých a osmdesátých letech existovalo jediné povolené hnutí mládeže, Socialistický svaz mládeže. Situace se však proměnila. „*Když po válce nemalá část mladých důvěřovala myšlenkám komunismu, pak v šedesátých letech se tato víra vytrácí. Po roce 1968 vymizela úplně.*“ (Peterka, 2009, s. 287)

Mezi osobnost generace osmdesátých let patřila také Zuzana Brabcová, která v samizdatu publikovala prózu *Daleko od stromu*. „*Hrdinka, dvacetiletá Věra, cítí bezvýhodnou izolaci, po pokusu o sebevraždu se ocitá v psychiatrické léčebně. Vnější realitu vnímá jako hrozbu. Praha se jí zdá jako zachvácená potopou. Věra utíká do svého vnitřního světa, zoufale hledá sebe samu a nějaký vnitřní řád. Záchytné body nalézá v paměti a dále ve vztahu k předkům i ve svém psaní, v básnickém slovu, které jsou obrácenou mincí proti vyprázdněným rituálům.*“ (Lehár, 1998, s. 902)

Zlodějna následovala až po deseti letech v roce 1995. Líčí osudy naprosto rozdílných osob, Emanu podoby, zmláceného v revolučním roce 1989 na náměstí při odporu. Další postavou je prodavačka Hana Matějů, která uvízne v paneláku ve výtahu. V závěru oba pocítí závan naděje.

S oživením na přelomu sedmdesátých a osmdesátých let souvisely návraty několika významných spisovatelů ze samizdatu a exilu do státních nakladatelství. „*Po Seifertovi, začaly být opatrně vydávány nové knihy Skácelovi, Mikuláškovi, Holubovi a později Ludvíku Kunderovi. V roce 1982 se objevil Jiří Mucha s novou knihou o svém otci, malíři Alfonsi Muchovi pod názvem Kankán se svatozáří.*“ (Lehár, 1998, s. 904) Následovaly jeho další prózy, z nich vyniká román *Podivné lásky*. Inspiraci čerpal ze svých životních peripetií a tíhl k dokumentárnosti.

2. Literární tvorba Zuzany Brabcové

Spisovatelka Zuzana Brabcová, provdaná Mirošovská. Její otec Jiří Brabec i matka Zina Trochová jsou literární historikové. Zuzana Brabcová roku 1978 maturovala na gymnáziu a poté nastoupila na místo knihovnice v pražské Univerzitní knihovně. Následně si našla místo pomocné síly v nemocnici, v letech 1982–1988 byla zaměstnána jako uklízečka, po narození dítěte zůstala do roku 1995 v domácnosti. Krátce pak pracovala na ministerstvu vnitra, poté v nakladatelstvích Český spisovatel, Hynek a Garamond. (kol. autorů, 2004, s. 122)

„Její první prozaický pokus Ovčí brána, koloval pouze v několika strojopisných kopiích. V roce 1982 z něj vyšly ukázky v samizdatovém časopise. Rovněž próza Daleko od stromu byla šířena nejprve v samizdatu. Ukázku z chystaného románu Voliéry, jež stihla před smrtí dokončit, přinesl časopis Host, za knihu Daleko od stromu získala v roce 1987 historicky první Cenu Jiřího Ortena, román Stropy byl v roce 2013 vyznamenán cenou Magnesia Litera.“ (kol. autorů, 2000, s. 190)

Ústřední otázkou próz Zuzany Brabcové, blízkých některými svými rysy prózám generačního souputníka Jáchyma Topola, je hledání sebe sama, vztahu k sobě samému i ke světu, svého místa v okolním světě, možnosti ukotvení v něm. Jedním z důležitých prostředků tohoto hledání jsou přitom návraty do minulosti. Vyprávění je též formou autoterapie postav, jež se často nalézají ve stavu duševního zmatku, nezřídka se dokonce ocitají v psychiatrickém zařízení. Tato situace hrdinek a hrdinů autorčiných próz určuje také formální podobu textu. Proud vědomí a volně asociované představy, často vyjádřené originálními básnickými obrazy a symboly.

Mísí se různé časové roviny, sny a představy s prvky konkrétní reality, prolínají se různé vyprávěcí linie a perspektivy. Útržkovitý, torzovitý text drží pohromadě jednak postavy, jednak návratné motivy. Tyto motivy se přitom vztahují nejen k dějové linii, ale též ke kulturní paměti; často se vyskytují odkazy na jiná literární díla, legendy a mýty. Prvotina Daleko od stromu vyjadřuje tísnivý životní pocit senzitivní dívky dospívající v atmosféře socialismu sedmdesátých a počátku osmdesátých let. Její složitý vztah k předkům, její opakovaně ztroskotávající úsilí poznat sebe samu a snahu definovat vlastní generaci v opozici vůči nátlaku společenských struktur. Pocit ohrožení nabývá metaforickou podobu potopy, která neodvratně zaplavuje Prahu – klíčový prostor dějin národních i osobních.

Zlodějna popisuje život bezbranného a senzitivního jedince, který uprostřed nesrozumitelného světa zápasí o sebe samotného. Postavy přes svou jinakost směřují k integritě. V tříšti děje, pestrých představ se zde mísí dějiny rodové i osobní.

Zuzana Brabcová si pečlivě chránila své soukromí. Poskytla pouze pár rozhovorů. V jednom z nich se zmiňuje také o Roku perel. *„Každý kritik i každý čtenář si autora potřebuje nějak zařadit a já jsem Rokem perel vylezla z šuplíčku. Už jsem byla zařazená v takzvané intelektuální próze, a najednou se zdálo, že ta intelektuálka už neví co roupama a vymýšlí si takové téma, aby byla atraktivní. Kniha vzbudila hodně ohlasů také proto, že kritici nevěděli, jak se textu mají zmocnit, což je na recenzích krásně vidět, je v nich rozptýl od absolutního přijetí až po vysloveně pohrdavý odsudek. Když odhlédnu od toho, že jsem ty věci osobně prožívala, uvědomila jsem si, že je to skvělé, protože tolik lidí cítilo potřebu se s ní vyrovnat.“* Objasňuje také, proč se v jejich knihách tak často objevuje motiv prenatalního období. *„Není to asi jenom nějaká moje manýra, tak funguje moderní literatura. K hledání své identity člověk potřebuje znát okolnosti svého zrození. Má to i Rushdie, Márquez. (Reflex, 2004, č. 6, s. 81)*

Většina novinářů popisuje Zuzanu Brabcovou jako velmi introvertní osobu, která nešetří ironií. *„Vyhledávám spíš ticho a samotu“ pronese do utichajících zvuků kavárenského klavíru, což vytvoří dojem dramatické tečky, která ji rozesměje. „Nedivte se, bydlím teď v jednom bytě s manželem, svou dcerou a přítelkyní. Lidi to nemůžou pochopit, ale kdybyste k nám přišla na kafe, viděla byste, že to funguje normálně.“ Víc o své rodině mluvit nechce. Dozví se, že do kina a do divadla příliš nechodí, to spíš do hospody „na pivo nebo fernet“. Poslední dobou prý koketuje s buddhismem. „Výborně to koresponduje s tou hospodou.“* (Tvar 8.2.2001, č. 3, s. 20-21) Toto byl jediný rozhovor, ve kterém alespoň trochu pootevřela dveře svého soukromého života. V dalších už se bohužel omezila pouze na informace o svých dílech.

2.1. Zuzana Brabcová z pohledu literární kritiky

Zuzana Brabcová je bezesporu autorkou, která rozbouřila vody české literární scény. Její román *Rok perel* získal velký ohlas a zároveň i nálepku první český lesbický román. Několik kritiků se ale ohradilo, nepovažují lesbické téma za hlavní. Kniha se silně autobiografickými prvky si našla místo na české literární scéně a získala i prestižní cenu Magnesia litera. Jedním z obránců a sympatizantů s dílem je Aleš Haman, který hodnotí autorku a postavy velmi kladně.

„Zuzana Brabcová už ve dvou předchozích prozaických knížkách (Daleko od stromu, Zlodějna) zaměřila svou pozornost na postavy lidí tak či onak se vymykajících světu, v jakém se pohybuje takzvaný normální člověk.“ (Lidové noviny 13, 2.11.2000, č. 255, s. 20.)

Haman oceňuje, že hlavními protagonistkami bývají ženy nebo i dívky trýznivě pociťující tlak okolností. Nese to ovšem s sebou stavy úzkosti a bolesti, není to žádná idyla. Nicméně je to možnost jak uniknout lhostejnosti. *„Postavy autorčiných próz, jsou tedy vždy nějak vyšinuté, občas se dokonce dostávají i do péče psychiatrů (Eman Podoba v Zlodějně) to je posunuje na okraj společenského soužití; pro „normální“ okolí jsou těžko pochopitelnými kuriozitami.“* (Lidové noviny 13, 2.11.2000, č. 255, s. 20.)

Haman vyzdvihuje, že se autorka od svých prvotin posunula ve vývoji o kus napřed. *„Zatím poslední autorčina próza nazvaná Rok perel postoupila v tomto směru ještě dále, podivínství ústřední postavy, nevyplývá tolik z tlaku společenských okolností jako z motivů „přírodních“, podvědomých, by až „fyziologických“ (vzbuzuje to až jisté podezření, zda nejde o motivy vnucené módou, „jinakostí“).“* (Lidové noviny 13, 2.11.2000, č. 255, s. 20.) Jak poznamenává. Nositelkou příběhu, je intelektuálka, redaktorka populárního magazínu.

„Stálo by za úvahu, nakolik v próze posledních desetiletí ovládl svět beletristické fikce společenský typ intelektuála a jak se od sedmdesátých let do dneška proměňoval.“ (Lidové noviny 13, 2.11.2000, č. 255, s. 20.) Kritik podotýká, že Brabcová v předchozích knihách vládla poeticky obratným jazykem. Tu však do jejího stylu pronikají jisté rysy křečovitosti, hraničícími až s publicistickými klišé. *„Do mého podvědomí, pestrého a tajemného jako džungle, se vypořádal další slavný opilec Edgar Allan Poe...“nebo...jen z jejího unikátního klína, který se jen zvolna otevíral jako sebezavinutý květ, přinášelo mi dávné bohatstvo vůni*

moře... (Lidové noviny 13, 2.11.2000, č. 255, s. 20.) Haman tento úryvek považuje za druh jakési „literárskosti“. Autorka se podle něj až přílišně dala zlákat uměním nabízející četné podněty a odkazy. Ta její prózu posunuje na samu mez, kde tvůrčí hledačství, přechází v módní exhibicionismus.

Do role zastánce díla se také staví Zdeněk Štipl. „*Až do nejvnitřnější svatyně lidské bytosti, tak pevně zasazené v konkrétním čase, zamířila Zuzana Brabcová novým románem Rok perel, který na podzim loňského roku vydalo nakladatelství Garamond a který vyburcoval vlnu spekulací o míře autobiografičnosti příběhu, o jednoznačně srozumitelné interpretaci i o poselství přesahující hájemství literatury. Usiluje Brabcová především o rehabilitaci ženy, nebo jen exkluzivně pojmenovává bolest vyvolanou zraňovaným lidstvím? Je její román útokem na zkostnatělou a pokryteckou morálku naší doby, nebo má ambice být skutečným manifestem – prvním lesbickým románem v českém prostředí?*“ (Tvar 8.2.2001, č. 3, s. 20-21.)

Pro Zdeňka Štipla je román Rok perel fascinujícím vyznáním z bolesti srdce, strhující výpovědí o hloubce touhy srdce, které nenadále vstoupí do lidského osudu, fatálně zamění hodnoty, k nimž se vztahujeme a z pantů, vyvrátí dveře přísně střežené třinácté komnaty, do níž, jsme už kdysi dávno z obavy před zdrcující nejistotou zapověděli sami sobě přístup, která však nyní se silou o to větší působí na každý prožitek myslí a jakoby snad formovala každý dech našeho života.

Štipl uzavírá svou kritiku slovy: „*Rok perel není určen pro jediné čtení, teprve po druhém se vynoří spojitosti motivů, aluze situací, podaří se rekonstruovat linearitu, a tak i logickou posloupnost vyprávění, neboť román Brabcové je vystavěn především na neustálém a rafinovaně spleťtém střídání časových rovin narace, jež je navíc zpřehledněna měnícími se rovinami děje.*“ Tvar 8.2.2001, č. 3, str. 20-21.

Mezi další recenzenty a kritiky patří i profesor Lubomír Machala z katedry bohemistiky Univerzity Palackého. Reagoval na její dílo Daleko od stromu. „*Zuzana Brabcová svojí knihou daleko od stromu dokázala, že dědictví předků v ní našlo správného adresáta, schopného o ně nejen patřičně pečovat, ale též ono bohatství rozhojňovat. Z dosud napsaného nemusí být dost jasné, jak důležitou roli v próze Zuzany Brabcové sehrává voda. A to by byla chyba, protože jde o motiv v pravdě ústřední. V knize je obrazně a ideově invenčním způsobem vyjádřena skutečnost, že veškerý život vzešel z vody mořské každý z nás*

pak z vody plodové, že voda život dává a udržuje, může ho také ovšem ukončit. Motiv biblické potopy, kdy voda současně trestá i smývá viny a hříchy.“ (Tvar 2, 1991, č. 39, s. 14.)

Naprosto souhlasím s tím, že motiv vody je ústředním motivem. Tento motiv se objevuje i v dalších dílech Zuzany Brabcové a to ve Zlodějně a Stropech. Kritik Machala zakončuje svou recenzi slovy: „*Jestliže jsem začal názorem, že některé trumfy samizdatové a exilové literatury se ukázaly být falešnými nebo přinejmenším ne tak vysokými, pak renomé Zuzany Brabcové a její knihy Daleko od stromu je podle mne naprosto zasloužené a autorka nasadila touto prací sobě i ostatním onu příslovečnou laťku opravdu hodně vysoko.*“ (Tvar 2, 1991, č. 39, s. 14.)

3. Rok perel

Román *Rok perel* od spisovatelky Zuzany Brabcové je strukturován stejně jako její dvě předchozí i následující díla. Pojednává o duševním chaosu hlavní hrdinky. O jejím reálném, ale i snovém světě. Děj je poskládán zpřeházeně a čtenář si jej musí poskládat jako mozaiku do celistvého obrazu. Proniknout pod povrch příběhu. Číst a lehce proplouvat mezi řádky. O tomto díle se většina recenzentů vyjadřuje jako o prvním lesbickém románu na české literární scéně.

Dle mého názoru se mezi první českou prózu s touto tematikou řadí dílo Bány Basikové, známé muzikálové zpěvačky, *Rozhovory s útekem*. Její autobiografická kniha, kde se vyrovnává se svojí identitou během svého dospívání, kde se proplétá množstvím vztahů. Jedním z těchto vztahů je milostný poměr s dívkou jménem Anna. *„Odpusťte mi pokušení, ale noc je temná a já jsem tak sám. Tak se dohodneme a nebude nám možná tak zle. Uvidíte.“* Anna vztahuje svou malou dlaň a odřikává dál: *„Pojď se mnou. Schovám Tě pod svá křídla a nikdo tě neuvidí. Budeš jen moje. Neublížím ti, neublížím vám.“* Do dlaně se jí položí jiná ruka. *Bílá, měkká a dychtivá. Uchopí Annu za zápěstí a přitáhne ji k sobě. Ob teď mají lazurové šaty a sou hrozně veselé. Krajina kolem nich je špinavá a smutná. Břeh řeky je úzký, a tak musejí jít vedle sebe těsně, blizoučko, dotýkajíce se boky a rameny. Hrají si. Nic neberou vážně. Najednou jsou spolu. Čím to, že jsou vedle sebe, čím to, že si mohou o sobě povídat, čím to, že jedna je Anna a druhá Kew, čím to.“* (Basiková, 1999, s. 45) Kniha byla vydána v roce 1990, tedy několik let před *Rokem perel*. Kritika publikaci považuje za příliš přímou a otevřenou, a proto označení první lesbický román nese právě *Rok perel*.

„Ale Rok perel, to byl náhle zcela jiný případ. Nádech senzace, spojený s románovým lesbickým coming outem, vyvolal zvědavost i těch médií, která by jinak o autorku asi nezavadila, a kniha se prodávala nečekaně dobře. A tak se stal ten kýžený zázrak, že atraktivní, lechtivé téma upozornilo i mnoho „nezasvěcených“ na literární kvality díla. Rok perel nikdy nebude kniha pro všechny, ty nejnaivnější odradí hned začátek: více než třetinu textu není o lesbickém vztahu ani slovo, navíc se odehrává v psychiatrické léčebně. Ale už ti, kteří neocení propracovanou kompozici románu a „jen“ se nechají strhnout různorodými příběhy zoufalců z Bohnic a tajemstvím, které hlavní hrdinka skrývá, se dočkají v následujícím oddíle, který líčí dramatickou, fatální lásku zralé ženy k mladé lehkomyšlné dívce se všemy jejími vrcholy a propady. Je to poblopuznění, které jako by šlo proti zažité literární tradici: pro mnohé (převážně mužské) hrdiny bylo propuknutí pozdní lásky (či

zamilovanosti) obdivuhodným vzepětím a odtržením se od dosavadního neuspokojivého (protože příliš fádního, konvenčního) života a autoři těchto příběhů onen akt romantického probuzení z měšťačké ukolébanosti glorifikovali. To hlavní hrdinka Roku perel Lucie se od prvních stránek knihy se svou milostnou eskapádou vyrovnává pod dohledem lékaře. (Mandýs, doslov, s. 255) Podotýká ve svém doslovu Pavel Mandýs. Podle něj dodává lesbický vztah Roku perl dráždivý prvek čehosi, co v české literatuře ještě nebylo, nebo se o tom nemluvilo takto otevřeně.

Obdivuje Zuzanou Babcovou, že šla s kůží na trh a v románu odhalila zcela své soukromí. „Krom toho v něm jde o medializovaný příběh samotné autorky, která prošla podobnou zkušeností jako její hrdinka, a jistě si vyžádalo značnou odvahu o „sobě“ takto otevřeně psát. Jakkoliv lze proces psaní považovat za účinnou formu autoterapie, nelze totéž tvrdit o následném publikování. Lucie je zcela nebochybně modelována podle Zuzany Brabcové: redaktorka literárního časopisu (Brabcová je dlouholetou nakladatelskou redaktorkou) v identickém věku – a navrch to poblouznění mladou dívkou.“ Mandýs, doslov, s. 255)

Děj románu se odehrává v Praze jako ve většině autorčiných děl. Román je rozčleněn do tří částí se specifickými názvy. V první části, která nese pojmenování *Krev, pach, fidorky* nás autorka přivádí do psychiatrické léčebny, kde se hlavní hrdinka Lucie léčila po silném citovém otřesu, kdy se jí během jednoho roku zcela rozložil život na malé částičky ve všech směrech. Hlavní postavou je zde čtyřicetiletá Lucie, která pracuje jako redaktorka v prestižním magazínu. (Zde můžeme vidět paralelu se samotnou autorkou Zuzanou Babcovou, která také pracovala nějaký čas jako redaktorka v časopise.) V této části autorka neodkrývá důvod Luciiny hospitalizace. Důvod jejího pobytu je zahalen tajemstvím, které si pacientka pečlivě a bedlivě střeží. Lucie nám poodhaluje pouze střípky ze svého vnitřního, roztráštěného a chaotického světa. Útržky a záblesky svých vzpomínek na předchozích několik měsíců. „Vyslovila mé příjmení s otazníkem. Přikývnu poněkud nejistě – moje tělo, moje mysl i moje jméno zůstalo totiž uvězněné v jednom bytě na Chodově, přikurtované k dvojlůžku s proleženou matrací, jejíž autobiografie by se stala bestsellerem. Patří mi ještě? To jméno? (Brabcová, 2000, s. 22) Kromě Lucie poznáváme i její anarchisticky zaměřenou dceru Terezu, která žije se svým přítelem Markem ve squatu na okraji Prahy a také Luciina buddhistického manžela Jakuba, který působí jako učitel na jedné z pražských škol.

S Pavlem, kamarádem z dětství se v díle setkáváme pouze skrze dopisy, které Lucii píše po celou dobu jejího pobytu v léčebně. Vyjadřuje jí svou podporu a ochotu pomoci v každém životním okamžiku a sděluje jí každodenní maličkosti ze svého života. „Milá

Lucie, když jsem jel tuhle do Krumlova, viš za Schielem, za živejma tam nejezdím, zase jsem si kupoval jízdenku u Simony, je to nejhezčí ženská z našeho městečka, chodila na gympl o dva roky níž, blondýna, chodí s Danem minimálně deset let, občas spolu zajdou na oběd do hotelu nebo třeba v létě snídaj společně před cukrárnou u stolečků, Dan čte noviny, kouří a povídaj si, Simona je kráska, která by mohla být modelkou nebo televizní hlasatelkou, ale prodává už léta jízdenky na vlak na nádraží ČD, rozumíš, tam u nás, na tom omláceným zaprášeným nádražičku, který je slepou vetví českých drah.“ (Brabcová, 2000, s. 207) V prostředí psychiatrické léčebny se setkáváme i s dalšími pacienty, kteří jsou jejími spoluputovníky na cestě za uzdravením.

Nejprve se Lucie distancuje od celého světa. Žije pouze svými fantaziemi a představami. Jen v nestřežených okamžicích poodkrývá své vzpomínky na události posledního roku. Odmítá sdělit důvod své hospitalizace i na terapiích s ostatními pacienty, kam pravidelně každý týden dochází. Její ochranná bariéra před okolním světem dostane trhliny, když do léčebny nastoupí slepá pacientka Petra, která se přes každodenní maličkosti dokáže k Lucii dostat blíže. *„Dívka si všechno opatrně a trpělivě prohlíží rukama; přejíždí prsty po dece a stolku, cítím, jak jí hmat vyvolává v mysli obrazy věcí. Jestliže může jeden smysl nahradit druhý, napadne mě, pak bych mohla, třeba jednou očima – porozumět všemu.“* (Brabcová, 2000, s. 29)

Ve chvíli, kdy hlavní hrdinka opouští léčebnu, kterou nazývá „Hotel California“ se otevírají dveře do další kapitoly nazvané Černá skříňka. Před námi se rozestře příběh celého jednoho roku. Všech událostí, které předcházely její hospitalizaci. Roku plného vášně, lásky, ale také roku plného utrpení a bolesti. Černá skříňka nám může připomínat skříňku, která se po havárii letadla otevírá, aby se zjistila příčina. Podobně jako v této kapitole.

Lucie jako redaktorka v nejmenovaném magazínu má připravit rozhovor s lesbickým párem ohledně toho, jak je vnímá společnost. *„ Zkus mi říct svůj příběh sama, od začátku. Zdá se, že jsem se zdárně nastylizovala do role zdeformované novinářky. Jako kdybych nevěděla, že příběhy neexistují. Že se na ně jenom dobře hraje, s nimi a o ně, že se dobře nakupují a prodávají jako náradí pro kutily. Ale že převést lidský život v příběh s počátkem a koncem je stejně barbarské a nemožné jako vyjádřit Dostojevského anekdotou.“* (Brabcová, 2000, s. 90) Přes tuto zkušenost přichází ze zvědavosti do pražského lesbického klubu „Áčko“, kde se seznámí se čtyřicetiletou Magdou, nespoutanou konvencemi a plnou života. Lucii se obrátí život naruby. Stanou se z nich milenky.

Pro hlavní hrdinku nastává rok plný rozkoše, touhy a lásky. Naprosté odevzdanosti a závislosti na Magdě, která se stává její drogou a smyslem života i zrcadlem. Postupně se

odcizuje své rodině, svému manželovi, dceři i v práci se začíná ztrácet a postupně ztrácí i sebe samu. Magda se zdá v prvopočátcích empatická a plná pochopení. Záhy však začínají vyplouvat na povrch i její negativní vlastnosti a temné stránky. Využívá Lucii jen pro rozkoš a uspokojení vlastních potřeb. Drží ji ve svých rukou jako hračku, se kterou si může zahrávat dle své libosti. Užívají naplno svůj milenecký vztah naprosto všude (v lese, v bytě na Chodově, přes mobil). „*Jak dokázala být obdivuhodně praktická a flexibilní, za všech okolností! Mnohem později, jednou, vteřinu po našem společném orgasmu, zvedla se na loktech a s dětinským nadšením pravila: Víš, kde maj v Praze nejlepší a nejlevnější lasagne? V jedné pizzerii na Žižkově, kousek od „Áčka“.*“ (Brabcová, 2000, s. 99) Nic ale netrvá věčně.

Ve třetí a také poslední kapitole nazvané *Hezké chvíle ve vašem spodním prádle* se opět přeneseme do prostředí psychiatrické léčebny, kde se v prvních okamžicích objevuje Luciiin manžel Jakub. Dozvídá se od doktorky Pilátové, vedoucí oddělení psychiatrické léčebny o vztahu Lucie a Magdy. „*Posadte se, smetla doktorka Pilátová haldu papírů ze stolu a zapálila si marlboro. Lítostivě se usmál, víc pro ni v dané chvíli nemohl udělat. Ten její plášť už by taky potřeboval vyprat.*“ „*Obávám se, že tenhle rozhovor nemá smysl, už jsme spolu mluvili telefonicky,*“ řekl. „*Nevím, co má smysl, ale potřebovala bych si něco vyjasnit, přece oba chceme, aby se Lucie vrátila...*“ *Zhrozil se, že snad chce říct „do života“.* *KAM vrátila? K němu? Povoleno, ale nemožné. K Magdě? Nemožné a zakázané. K sobě? Ale k jaké své podobě? Před proměnou, nebo po? K sobě budoucí? Ale jak se vrátit k tomu, co bude? To ho lehce filozoficky zmátlo.*“ (Brabcová, 2000, s. 218) Vyplouvá na povrch jejich dlouhodobý sexuální vztah. Kvůli jeho ztroskotání se Lucie pokusila spáchat sebevraždu, což vyústilo v její pobyt na psychiatrii.

Název třetí kapitoly je docela sarkastický, vůbec se tam neobjevují žádné příjemné chvíle. Jakub po příchodu domů z práce uvidí svoji manželku ležet ve spodním prádle na zemi s podřezaným zápěstím celou zakrvácenou. Objasňuje se tu i důvod rozchodu Lucie a Magdy. Magda měla Lucie už dost, přesytila se a Lucii doslova odkopla jako prašivého psa. Hlavní hrdinka si v poslední kapitole rekapituluje svůj dosavadní život. Hlavou jí proudí tisíce myšlenek, pocitů a emocí. „*Bloudíc po čtyřech sálajícím bytem, zrcadlovým bludištěm rekonstrukce, odřela jsem si kolena do krve. Svě čihadlo u telefonu jsem už téměř neopouštěla. Ale Lucie najednou udělal něco jiného: rozevřela dlaň levé ruky a cigaretu, kterou právě dokouřila, do ní pomalu, rozvážně a soustředěně típla. Očisti mne, abych zase cítila bolest, aby to pánilo k neunesení, sůl v ráně, život. Pod popelem začala růst rána, kráter, který měl vyrůst jinde, krvavý kráter po lase, ale Lucie – jak je to možné? – necítila vůbec nic.*“ (Brabcová, 2000, s. 250)

Je propuštěna z léčebny pouze s nejnnutnějším. V ruce drží krabičku cigaret a přemýšlí, co dál. Nemá kde bydlet. Je sama, opuštěná. Neví, co s ní bude. Jak přežije. Tereza nachází svou matku zcela opilou v baru. Žádá ji, aby s ní odešla bydlet do squotu. Možnost začít žít znova. Odmítá a v závanu alkoholové oparu se řítí do neznáma.

Velmi překvapivé je, jak si autorka poradila s některými pasážemi a popisu některých událostí z více úhlů pohledu. Většina děje je vyprávěna v ich-formě, tady samotnou hlavní hrdinkou Lucií. V jiných částech díla se role mění a vypravěčkou je její dcera Tereza. Poskytuje nám to úžasný pohled na Luciino jednání z vnějšku. Nabízí se nám tím i pohled na soužití dvou generací a také problémy ve vztahu matky a dcery.

4. Postavy

4.1. Lucie

Čtyřicetiletá redaktorka nejmenovaného časopisu, jejíž osobnost se před námi pomalu rozmotává jako detektivka. Je to hubená žena s ježatými vlasy, třesoucIMA se rukama a se zálibou v parfémeh. Její rodinné vazby se rozpadly před mnoha lety. Rodiče se rozvedli a svého otce vídá pouze v televizních pořadech. Vnímá jej jako úspěšného, ale pro ni neznámého člověka.

Na samu sebe nahlíží jako na ženu, která má ideální práci a šťastné manželství s buddhistickým učitelem Jakubem. Společně s dcerkou Terezkou obývají třípokořový byt v Praze. Se svoji dcerou si ovšem nedokáže porozumět, každá z nich má jiný pohled na svět a jiné vnitřní hodnoty. Při jednom z pracovních rozhovorů s lesbickým párem u Lucie nastává duševní chaos, rozervanost a zmatek. Na plno se u ní projeví pocit osamělosti a nepochopení. *„Ani váš chápvavý manžel a dospělá inteligentní dcera. Ani váš báječný šéf, ktereř vám dal pěkný peníze za exkluzivní rozhovor (jiný než exkluzivní se dnes nedělaj) s přední českou buzerantkou, co mu zvýšil prodej časáku o pěkných pár tisícovek. Pokusíte-li se opřít o své blízké, bude to, jako kdybyste se opřeli o zšeřelé dveře sklepa.* (Brabcová, 2000, s. 112) Otevírá se před námi žena, manželka a matka, která ve své vnitřní rozpolcenosti a na prahu středního věku, hledá svoji identitu. Lucie si klade tu nejzákladnější a zároveň nejzákeřnější otázku, kým vlastně je. Snaží se nalézt odpovědi na otázky, které chtěla během svého dospívání ignorovat a pohřbít. Vynořují se nyní jako stíny, které ji chtějí polapit. Vrací se do svého dětství a pomalu odhaluje, co dříve nechtěla vidět. *„Trvalo mi dost dlouho, než jsem zjistila, kým jsem. Neměla jsem jako mnoho lidí, situaci komplikovanou transsexuálními sklony, které jsou u lesbických žen velmi časté. Myslím, že každá z nás má v sobě mužské vlastnosti, ale to neznamena, že je mužem. Já mám osobně pocit, že po psychické stránce nepatřím k žádnému pohlaví. Když se podívám zpět na svoje dětství, uvědomuji si, že se mi od malička líbily holky.“* (Brabcová, 2000 s. 116) Při setkání s energickou Magdou se její vnitřní svět zhroutl a vrhne se do propasti lásky, touhy a nenávisti.

Lucie se jeví jako velmi křehká a zranitelná bytost. Je jako motýl, kterého nelze polapit, aniž byste mu nepolámali křídla. Odkrývá s lehkostí svoji duševní i fyzickou nahotu. Dokáže si všimat drobností a vnímat citlivě mezilidské vztahy. Prožívá intenzivní vztah s Magdou, který ji naprosto pohlcuje a ovládá. Magda se pro ni stává drogou. Pro Lucii je

takové prožívání vztahu neznámé, krásné a zároveň děsivé. Jsou si s Magdou tak blízko a zároveň, díky svému věkovému rozdílu, tak daleko.

Poprvé se obě ženy setkávají v malém bytě Luciina kamaráda, kde Lucie uniká šedivému světu a svému dlouhému manželství. Probírají spolu banální témata všedního života a dokonce hovoří i o Luciině milovaném spisovateli Jacku Londonovi. Konec idylky v jejich vztahu pro Lucii znamená návštěva Magdiny babičky. Uvědomí si totiž, že není jediným člověkem v jejím životě potom, když Magda vytáhne fotografii muže, kterého své babičce představí jako svého partnera.

Po víkendu u Magdiny babičky se navrací zpět do své práce, kde s trochou nadsázky vede Lucie rozhovor se svým šéfem, sarkastický mužem ve středním věku se smyslem pro humor. Svěřuje se mu, že její manželství začíná mít trhliny a zároveň se zpovídá ze svých pocitů rozpolcenosti a zoufalosti. Svého muže už vnímá jako přítele, který jí vždy stojí po boku, podá pomocnou ruku a se svým buddhistickým klidem jí naslouchá, než jako manžela.

Jak se rok chýlí ke konci, Lucie si začíná uvědomovat, že byla pouze hračkou v Magdiny rukou, jejím rozmarem, loutkou, kterou ovládala. V tomto období prožívá Lucie frustraci a pocit selhání. Cítí se vyčerpaná, na dně svých sil a odtržená od reality. *„Rok s Magdou kolem mě strměl jak obří lastura. V té lastuře bylo bezpočet dveří a já nevěděla, do kterých vejít, abych se dostala ven, zkoušela jsem to tedy nazdařbůh, bloudila prostorem, jenž byl obrazem času a zářil perletí, všechno se mi pletlo, pila jsem růže a krvácela o trny fernetu a následky zaměňovala s příčinami a naopak, perleť byla hladká a chladná jak led, dupala jsem po ní v touze rozlousknout náš vztah, udělala jsem dva kroky a šla k zemi, rozběhla se, ujela dva metry a přistála na zadku, vstala a spadla, zas a znova, až jsem nakonec zůstala bezmocně ležet. Moje iluze, že existuje vysvětlení, příběh, pravda a vrah, však bruslila dál.“* (Brabcová, 2000, s. 119) Opona spadla, iluze zmizely. Sebeklam se rozplynul na tisíc kousků, Lucie poznává realitu. Magda ji nikdy nemilovala, celý rok byl jedna velká lež. Jediné východisko pak vidí Lucie v sebevraždě. Už dál nechce cítit tu tíživou bolest. A tak se pokusí podřezat si žíly. Ve svých očích tento čin vidí jako svůj trest.

Nastává hospitalizace v psychiatrické léčebně, kde Lucie odmítá ostatním pacientům sdělit důvody své hospitalizace. Doktorka Pilátová ji přesvědčuje, aby si začala vést deník, kam by mohla vložit všechny své myšlenky a životní eskapády. V léčebně se dostává do dalšího kolotoče mezilidských vztahů. Všechny pacienty nazývá Figurkami. Jsou jako figurky na šachovnici, kde má každá svůj osobní příběh a svou cestu. V léčebně Lucie sdírá své pocity až na kůži, snaží se sama sobě ve svém zmatku porozumět. Touží po svobodě a znovuzrození.

Pomalou, ale jistě začíná skládat mozaiku svého života. Mluví o svém pobytu jako o detoxikační kúře. Lucie odmítá s kýmkoliv v léčebně hlouběji komunikovat, nedokáže zformulovat své myšlenky a cítí zmatek ve svých pocitech. Sdílí svůj pokoj se stokilovou Miluškou. Pacientkou, která trpí fobií z pavouků, dopravních prostředků a výtahů. Lucii rozčiluje a dráždí svými přehnanými hygienickými návyky a poněkud patologickým chováním. „*Její noční stolek připomíná regál v parfumerii: neustále se natírá nějakými krémy, jinými na dopoledne, odpoledne, večer a noc. Spodní kalhotky si vyměňuje třikrát denně a levou půlku zadku, na mě vystrčenou, si lepívá jakousi zázračnou náplast proti klimakterickým potížím*“ (Brabcová, 2000, s. 26)

Do léčebny ji chodívá navštěvovat její manžel Jakub. Nedokáže se na ni zlobit. Mlčky spolu sedávají a rozumí si beze slov. Velkou duševní oporou je pro ni také její kamarád Pavel. Skrze jeho dopisy se Lucie dostává do reálného světa a víru každodenních událostí. Po propuštění z léčebny Lucie zjišťuje, že nemá kde bydlet, kam jít. Manželství se jí rozpadlo na prach. Odchází se opít do baru, kde ji najde její dcera Tereza. Nabídne Lucii život s ní a jejím přítelem Markem ve squatu. Lucie uzavře kapitolu svého života, s pár drobnými v kapse a krabičkou cigaret míří k novému začátku.

4.2. Magda

„*Magda se urazila. Uměla to. Měla neobyčejně velikou hlavu, tmavou hřívu a snědou pleť, oči protažené černou linkou. Když se urazila, a to teď byla parádně, znehybněla ve staroegyptskou malbu.*“ (Brabcová, 2000, s. 96) Magda přijela z venkova do velkoměsta a cítí se zde bez svých přátel a rodiny ztracená jako ryba na souši. Snaží se v Praze najít práci, ale bezvýsledně. Bezstarostná mladá pětadvacetiletá dívka ze Šumavy začne objevovat život a tep velkoměsta,

Setkává se s Lucií a začíná si s ní románek plný rozkoše, sexu a fyzické lásky. Neuvědomuje si, jak jsou Luciiny city křehké. Vnímá ji jako svou panenku na hraní, ovšem do doby než ji omrzí. Lucie při jednom jejich setkání popisuje Magdu jako chtivou vlezlou, panovačnou, rozmazlenou, sebestřednou, náladovou a sobeckou. I přesto se její city k Magdě nemění. Magda si užívá Luciinu závislost na ní. „*Je tak ... neodolatelně roztomilá. Dojímalo mě to. To nemyslím ani v nejmenším ironicky, bohužel. Od první chvíle jsem propadla jejím křehkým něžnostkám, zdrobnělým novotvarům, sykvákám, tajemně popraskaným jako povrch egyptské stély.*“ (Brabcová, 2000, s. 121)

Lucie Magdě zcela propadá. Magda se necítí k Lucii vázaná a neváhá během jejich vztahu, flirtovat a mít vztah i s dalšími lidmi. Po marném hledání zaměstnání, nalézá práci jako asistentka. Cítí se najednou svobodná a nsvázaná. Život s Lucií ji přestává bavit a naváže vztah s mužem. Hodí Lucií přes palubu, už ji nezajímá, necítí k ní žádnou zodpovědnost a vmete jí do tváře, že ji vlastně ani nikdy nemilovala. Byla pro ni krátkou epizodou v jejím životě.

Lucie se zhroutí. Vzpomíná na slova dopisu, který jí Magda poslala. ... *“Měla bych jít spát, ale pořád myslím na Tebe, na nás. Nedovedu si představit, že bychom si už netelefonovaly, nepsaly si, nelíbaly se, nemilovaly se, být s Tebou je ta nejpřirozenější věc na světě a já nežárlím na nic a na nikoho, protože nic a nikdo kromě nás neexistuje.”* (Brabcová, 2000, s. 221) Myslí jen na jediné slovo. Lež. Opadá kocovina lásky mezi nimi a Magda od Lucie odchází a nechává ji rozpolcenou. Uzavře kapitolu s ní a vrhne se do dalšího dobrodružství.

4.3. Jakub

„Navíc. Jakub příšerně chrápal. Jako vždy. Nechácala jsem to: Představte si člověka, který denně dvě hodiny spočívá v bizarních jogínských pozicích, opakuje si mantry, duchovno z něj vyvěrá všemi póry jak živá voda, pravidelně před spaním medituje, a pak si po té meditaci lehne do postele a začne chrápat hůř než pupkatej české tařka, co z něj věčně táhne pivo. Záhada. (Brabcová, 2000, s. 56) Luciin manžel je buddhista a zároveň i učitel. Perfekcionista s velkým smyslem pro pořádek. Žije s Lucií v bezstarostném manželství. Je flegmatický, tichý a nenápadný. Žije svůj život s přáteli, se kterými jezdívá rybařit. S jeho ženou už ho po tolika strávených společných letech pojí přátelský vztah. Znal Lucií od první třídy a brával ji s sebou na ryby.

V jeden okamžik mu začíná docházet, že se s Lucií něco děje. Nechce si nic přiznat a raději před tím vším zavírá oči. Lucie je však stále více nevyrovnaná a při jedné hádce ji Jakub uhodí. Po tomto incidentu má pocit, jakoby ublížil nejen Lucií ale i sám sobě. Začne prchat z domu a pryč od reality. *„Zděšeně jsem prchal z pokoje, prchal jsem z domu. Když jsem ujížděl po staré hrázi, bouře dosud běsnila.”* (Brabcová, 200, s. 204)

Po Luciině hospitalizaci ji chodívá navštěvovat. Definitivně se z něj stává její přítel, jako manžel pro ni zemřel. Oporou mu zůstává jejich dcera Tereza.

4.4. Tereza

Dcera Jakuba a Lucie. Zcela nekonvenční osoba, která žije ve squatu s přítelem Markem. Studuje přírodní vědy a ovládá tři světové jazyky. Má anarchistický pohled na svět a vzdorovitost mládí. Tereza se touží úplně odtrhnout od své rodiny a žít život se svým přítelem Markem. Chce cestovat a poznávat svět. V druhé kapitole knihy můžeme vidět příběh její matky prostřednictvím Tereziných očí.

Tereza vnímala svou matku jako trosku zavalenou lahvemi alkoholu. I přesto ji v koutku své duše milovala a respektovala. „*Viděla jsem hned, že máma je nalitá. Ale zvládala to, ovládala se brilantně jako vždycky. Nikdy na ni nikdo nepoznal, že má v sobě sedm fernetů, jen to švihne. Nikdo kromě mě. A táty, ovšem. Její kocoviny, kdy měla pravidelně třasavku a musel se zamknout balkon, z kterého se chtěla vrhat, jsme už brali s rezervou. Stejně jako obvod'áčka- tý máma pokaždé volala, ať okamžitě přijede, že umírá. Ten další den už byla zas jako rybička, hodila se do pucu, polila se parfémem, nastartovala do redakce a nikdo na ni neměl.*“ (Brabcová, 2000, s. 81) Zajímavý je pohled Terezy na osobnost její matky. „*Ona není v pohodě, ona CHCE být v pohodě. Ona není liberální, ona CHCE být liberální, velkorysá a plná pochopení. Ona není mladá, ale tolik, tolik by CHTĚLA být... Každý její slovo každej čin, každé rozhodnutí je prolezlý její vůlí. Napadlo mě, že je v ní skrytej někdo jinej, koho v sobě silou tý vůle skrejvá, jak příšeru v třináctý komnatě, v křečovitý hrůze, aby nevylez.*“ (Brabcová, 2000, s. 83) Tereza zde nekompromisně odhaluje, v čem se jí chce její matka přiblížit, že jí závidí a touží být jako ona. Naopak pevný a vroucí vztah měla Tereza se svým otcem, ke kterému vzhlížela. „*S tátou je to jiný. Táta JE v pohodě. S ním si rozumím. Chodila jsem s ním každou neděli na ryby, a to jsem milovala.*“ (Brabcová, 2000, s. 84)

Po pobytu v psychiatrické léčebně nachází Tereza matku opilou v baru a snaží se jí pomoci. „*Vzhlédla jsem od baru. Předě mnou stála Tereza.*“*Už máš dost, mami, pojd' domů. Kam? Přece domů, k nám.*“*A tak jsem tady ve squatu. Jakmile však zavřu oči, octne se má hlava rázem pod vodou. Oblečená nořím se do vany, zas jako tenkrát v té koupelně na Chodově, spouštím se za ní do hlubokého jezera. Voda je ledová, a ona až u dna. Ale je tam, skutečně? A kdo to vlastně byl, ten odraz na hladině, který hledám?*“ (Brabcová, 2000, 248)

4.5. Pavel

Nazvala bych jej Luciiným přítelem a životním rádcem. Setkáváme se s ním pouze v dopisech, které si s Lucií píše. Ona ho popisuje jako nádherného muže, kterému je třiatřicet let. Hraje tenis, má rád osmnáctileté dívky a Jacka Kerouaca. Vnímá ho jako melancholika a nenapravitelného romantika. Je pro ni oporou i v době její hospitalizace. Neopouští ji za žádných okolností.

Jeho vztah k ní můžeme vyčíst z dopisů, které odhalují jejich přátelský vztah. *„Milá Lucie... přečetl jsem Hrabala celýho na gymplu. Pak na vejšce na koleji, měl jsem půjčenou tu nádhernou knížku z Jazzový sekce, takovej netradiční formát a písmo a krásnej potrét, myslím, že Anglickej král je jeho nejlepší věc, a povídky z padesátých let a Příliš hlučná samota. Kdybych si měl vybavit všechno, co mi Hrabal dal, tak by to nešlo, protože on je tichou a stálou součástí mý osobnosti. Když si představím ty padesátý léta v Libni, Poldi Kladno, dřina pivo a psaní... Kdysi mě to bralo, teď jsem umrtvenej nevím čím, přelud. Je to těžký psát o něčem, co se tě dotýká, co jde hluboko do duše, a nebejt přitom sentimentální nebo patetickej. Chtěl bych být alespoň trošku jinej.“* (Brabcová, 2000, s. 155)

V Pavlových dopisech můžeme vidět, že s Lucií sdílí své nejintimnější pocity zároveň však i zcela banální informace. Odhaluje jí svůj vnitřní svět. Neustále jí i v další korespondenci vyjadřuje svou lásku a podporu, i když se nacházela v prostředí psychiatrické léčebny. *„Milá Lucie, strašně rád bych Ti psal do trochu lepších časů, než máš teď, až z Tvého dopisu jsem se dozvěděl, co s Tebou je. Jakub mi nic neřekl, asi to nejde, do telefonu. Já na Tebe myslím každéj den, i když to Ti nepomůže. Já teď na týhle stránce nic chytrýho nevymyslím, Lucie, já jen vím, že my dva jsme stejně vnitřně ustrojený, my tohle všechno musíme přežít, lásky a jiný běsy, to, co Tě přejelo, je něco, co spousta lidí nezažila a nikdy nezažije, ale Tebe to nezabilo, tak Tě to posílí, to je ten princip, že když seš dole, díváš se vzhůru.“* (Brabcová, 2000, s. 25)

4.6. Igor

Notorický alkoholik a Luciin soused. Dobrák, jak ho popisuje Lucie, který pracuje jako automechanik. Má manželku a malého synka, přesto se nedokáže zbavit závislosti na alkoholu. Přezdívá se mu Jouda z Máslovic. Každé ráno se s Lucií potkávali na chodbě při jeho obvyklých výpravách do sklepa za alkoholem. Chodíval ve vytahaných a zašpiněných

teplácích s provinilým výrazem alkoholika. Jeho chování bylo občas dětinské. „*Poslušně jsem natáhla paži a vyhrnula si rukáv. Kdyby mi teď ve stříkačce vrazil rovnou do žíly svůj vlastní osud, ani by mě to nepřekvapilo. Ale on moje předloktí zvedl ke rtům a pečlivě, několikrát za sebou je olízl. Pak na to místo pevně přitiskl nějaký obtisk a držel.... Když sejmul papírek, objevil se mi na kůži myšák Mickey.*„ (Brabcová, 2000, s. 16) Umírá po sázce s kamarádem, kdo vypije více alkoholu. Po tomto incidentu mizí z Luciina obzoru do zapomnění.

4.7. Renata

Luciina kamarádka z dětství. Dívka, do které se poprvé zamilovala, vysoká s plavými vlasy a velkýma modrýma očima a s nosem, který byl o malinko větší, než měl být. Žila v sousedství a po letech se o ní Lucie dozvídá, že má rodinu a dvě krásné děti. Vzpomíná na své pocity, když byla s ní jako dítě a dospívající žena. Na první záchvěv její náklonnosti k dívce. Ze svých citů k Renatě se Lucie vypsala v dopisech pro ni, které ale nikdy neodeslala. „*Renato, já se bojím. Bojím se psát Ti, psát Ti o strachu, bojím se Ti podívat do očí, bojím se vzpomínat na to, jak jsme se k sobě tiskly v jednom spacáku pár metrů od italský dálnice. Klepala jsem kosu ve třech svetrech, a přece mé vnitřnosti hořely žárem, jako by někdo jimi přiložil do pece ohnivé.*“ (Brabcová, 200, s. 132) Dopisy zůstaly navždy uložené v krabici pod nánosem prachu.

4.8. „Figurky“ – postavy z psychiatrické léčebny

Nedílnou součástí knihy jsou lidé z psychiatrické léčebny, kteří dotváří ucelený obraz Luciiné hospitace. Tyto figurky ji ovlivňují. Všichni pacienti jsou pod dohledem přísné doktorky Pilátové, která se snaží nalézt jejich identitu a navrátit je zpět do normálního života. Lucie bedlivě tyto lidi pozoruje během jejich cesty k vyléčení.

„*Jmenuji se Petra. Je mi osmnáct a jsem slepá. Nejdřív vám tu budu vadit, ale za pár dní si zvyknete. Jestli dovolíte, trochu se tu porozhlídnu.*“ (Brabcová, 2000, s. 28) Petra je pacientka, která svými tmavými a dlouhými vlasy připomíná Lucii Magdu. Není proto divu, že si od ní zpočátku drží odstup, aby se jí nevracely vzpomínky pohřbené hluboko v jejím nitru. Později však Petra dokáže s Lucií navázat kontakt na skupinovém sezení. Podnikaly pak společně procházky po areálu léčebny a věnoval se i sportovním aktivitám

Jedním z dalších pacientů je Koníř, kterému přezdívají pan Moudrej, protože všechno zná, a všechno zařídí. „*Plíškový prej vodklad vojny pro syna a někomu ze trojky výměnu bytu, je zástupcem ředitele Komerční banky, díky kulhavé noze umí předpovídat počasí a tyká si se Standou Grossem.*“ (Brabcová, 2000, s. 32)

Koníř naváže vztah s neurotickou Irenou. Jiskří to mezi nimi při každém setkání na skupině i v běžné komunikaci během dne. Připadají si blízcí svými životními cestami. Jsou jako dva spiklenci a naváží spolu bouřlivý milenecký vztah. ANO, i psychiatrická léčebna je místem, ve kterém se dá navázat bližší kontakt mezi pacienty a obzvláště u opačného pohlaví. Cítíte napětí, které vás nemůže nechat chladnými, jako by se za každým rohem měl odehrávat nějaký milostný příběh. „*Začali se líbat a objímat, trochu nemotorně v těch podmínkách. Cítila jsem jeho ruce na jejích nadrech pod noční košili. Zrychlený dech. Irena si klekla. Koníř se chytil stolu a přidušeně zasténal. Škoda, že tam nebylo zrcadlo. Irena by se mohla pozorovat, i když to, co teď měla v ústech, byla docela jiná zbraň*“ (Brabcová, 2000, s. 40)

Okolo všech se nenápadně točí dívka, kterou nazývají Mobil. Bloudí po chodbách léčebny jako duch a je neviditelným pozorovatelem. „*Všichni jsou tu zajímaví. Třeba Mobil. Nikdo jí tu neřekne jinak. To prťavé vyzáblé děvčátko vypadá na patnáct, neustále chodí chodbou od lítaček až na druhý konec a zpět, a zas, nepřírozeně strnulým krokem jako robot. V ruce drží konvičku s vodou, občas cestou uleje trochu do květináče, občas na své bačkory, a přitom jí ani na okamžik nepřestávají po tvářích téct slzy. Jako by i v ní byla nějaká těžko ovladatelná konvička.*“ (Brabcová, 2000 s. 30). Pokoj s Mobilem obývá paní Plíšková. „*Tady leží paní Plíšková. Teď je na nějakém vyšetření štítné žlázy. Tu tady máme v nepořádku skoro všechny. To víte, když nefungují hormony, jak maj, ženská se pomate jedna dvě. Já si dávám náplastě proti přechodu. Plíšková prodává zeleninu někde na Roztylech. Má šest dětí, manžel jí skoro zabil, teď se má po roce vrátit z kriminálu, tak je z toho na nervy.*“ (Brabcová, 2000, s. 39) Každý týden se několikrát koná skupinové sezení. Pacienti sdílí svoje prožitky a emoce. Zúčastňují se toho i nově příchozí pacienti, aby se lépe a hned od začátku zařadili do kolektivu.

Každý nově příchozí má možnost se představit ostatním. Povyprávět svůj příběh na skupinovém sezení. „*Jmenuju se Jaroslav, představuje se muž. Ráčkuje a nepřestává se, schovává raději ruce do kapes. Kapsy se začnou mrskat, jako kdyby v nich měl dvě vzteklé zmije.* „*Je mi pětapadesát. Jsem ženatý, mám dvě děti a tři vnuky. Pracuju... pracoval jsem celej život jako stavební inženýr*“ (Brabcová, 2000, s. 140) Jaroslav se každým svým slovem

se víc a víc zařazuje do komunity pacientů. Je dalším článkem v této „rodině“. Po několika dalších měsících po Jaroslavově příchodu se Lucie pomalu začíná zbavovat svých závislostí, cítí se zdravá jako by všichni její démoni zmizeli a objevuje chuť dál žít. Ví, že všechno musí jednou skončit pobyt v léčebně, kterou nazývá hotel California. *„Na zádech batoh, na krku čtyřicítku zpívám si vesele ZIZA-ZIG-AH. Ale i kdyby mi táhlo na osmdesát, jedno vím jistě: že si hned půjdu koupit ty přiléhavý kalhoty, co se teď nosej všude ve světě, černý nebo tmavě modrý.“* (Brabcová, 2000, s. 78). Opouští brány psychiatrické léčebny s vědomím, že začíná nová etapa života bez Magdy, manžela i její dcery. Zanechává tam i své „figurky“.

5. Motivy

5.1. Motiv erotický

Autorka mluví o sexualitě a erotice v knize velmi otevřeně a přesto to nepůsobí sexuální scény vulgárně. Dovolují si však tvrdit, že není ústředním motivem díla, avšak významným. *„Otočila se k němu zády, podepřela si hlavu rukou a v tu chvíli do ní vnikl přesně tak, jak se jí o tom před chvílí zdálo. Tak to bylo Jakube, a ty to víš. Tu noc, kdy jsem Ti byla poprvé a naposledy nevěrná s Lubošem, jehož duchaplné řeči a druhotné pohlavní znaky mi už dávno vypadly z paměti, skutečně zaparkoval před naším panelákem pohřebí.* (Brabcová, 2000, s. 16) V tuto chvíli prožívá Lucie svou první nevěru se svým spolužákem ze základní školy Lubošem, kterého náhodou potkala v baru po mnoha letech. Prožívá nevěru velmi niterně, avšak nenaplnuje její očekávání a něco jí stále chybí. I přes tuto sexuální zkušenost stále prožívá prázdnotu a nenaplněnost. Později během svého pobytu v psychiatrické léčebně Luciina sexualita projevuje v její autoerotice, kdy se snaží nalézt svoji identitu skrze svoje sexuální prožitky. *„Sáhla jsem si tam dolů. Vzrušení mi teklo i po stehnech. Ve třech jsem to nikdy nezkoušela, napadlo mě, a musela jsem se zahryznout do vlastní ruky jako vlk. V dětství jsem byla zamilovaná do Jacka Londona. Jako vlk, aby mě neprozradily vzdechy rozkoše, která mě náhle zaplavila, jako bych jediným úderem rozbila akvárium.*„(Brabcová, 2000, s. 22)

V léčebně také vzpomínala na své manželství s Jakubem a sexuální nebo erotické prožitky během jejich společného milování. Vzpomínala na každý okamžik, na každý dotek a pohazení. Nyní, po zkušenosti s Magdou, viděla, že to byl vztah spíše sourozenecký. *„Nedokázala jsem vedle něj usnout, musel spát v obýváku. Když jsme se v ložnici pomilovali, dal mi pusku na čelo jako ségře, popad peřinu a šel. Na tu chvíli jsem se těšila, až... osamním, nebo jak se to řekne. Za stěnou se okamžitě rozlehlo to dobrácké chrápání, ale za stěnou mi to nevadilo. Naopak: byla to jedna z těch turistických značek, které mi zaručovaly, že se v dějinách neztratím.*“ (Brabcová, 2000, s. 27)

Zlom v Luciině vnímání sexuality začíná právě během jejího vášnivého vztahu s Magdou. Najednou se probouzí ze snu. Cítí se jako znovuzrozená. Motiv sexuality a objevení tak své vlastní identity, je zde velmi intenzivní. *„Protože co je to jiného než katastrofa, když se jednoho dne probudíte a zjistíte, že jste někdo jiný. Třeba brouk nebo pavouk. Moucha. Řehoř Samsa. Že jste někdo jiný, že vám byl amputován celý dosavadní*

život: možná vás ještě trochu pobolívá, ale vy dobře víte, že už neexistuje. Vaše identita je napadrtá, válí se v prachu příjezdové cesty na stavenišťě, rozdrčená k nepoznání. Buďte si fakt jisti, že je to bomba – promnout si oči a zjistit, že je z vás... zvíře, možná dosud neobjevený druh. Obluda. Nějaká docela cizí stará ženská, vrásky, kam se podíváš, dávno po přechodu. Nebo, chraň vás Bůh, homosexuál. Lesba jako Brno, definitivně, neodvolatelně a napořád. To už je vážně snad míň depresivní ta moucha.“ (Brabcová, 2000, s. 112)

Po okamžicích milostného opojení s Magdou přichází kocovina a změna sexuální orientace zůstává daností, ale také zároveň novým břemenem ve vztahu k většině lidí, s nímž byl spojen Luciin dosavadní život. Magda se stala Luciinou múzou a bohyní ke které vzhlížela, a se kterou prožívá maximální erotické i duševní vzrušení. *„Tahle chvíle je naše“ řekla, přitiskla se ke mně a prudce mi vnikla jazykem do úst. Nejen já, ale veškerenstvo, jsoucno stvořené a vesmír odtud až tam stal se v tu chvíli bonbonem průsvitnějším na jejím jazyku. „ To je strašný, Magdo. Jsem v Tobě, celá. Všechno je v Tobě obsažené jako oceán v slze.“ (Brabcová, 2000, s. 125)* Po jejich rozchodu byl tento zážitek pro Lucii probuzením a necítila se konečně sama, i když vlastně byla. Najednou se cítila sexuálně volná a nespoutaná. A i tato zkušenost jí pomohla dostat se dál v poznání sebe samé.

5.2. Motiv mateřství

I když dílo pojednává o lesbické orientaci ženy, domnívám se, že právě tato tematika není v díle ústřední. Dle mého názoru je nejdůležitějším motivem díla právě vztah hlavní postavy s její matkou, který byl příčinnou Luciiny pozdější strastiplné cesty k nalezení vlastní identity a sexuální orientace. I když v knize její matka přímo nevystupuje, Lucie se o ní po celou dobu zmiňuje. Jakoby čekala, že jí přijde zachránit, že se může zase schovat do její bezpečné náruče. *„Vyrůstala totiž s intelektuálně zaměřenou matkou, a tak slova, která se jí drala s úst v dospělosti v těch dosud nemnohých chvílích rozkoše, nehřměla řečí podvědomí, nýbrž šustila jejich knihovnou. (Brabcová, 2000, s. 11)* Lucie vypráví, že jí matka neposkytovala lásku a péči, že byla citově velmi chladná a Lucie tak prožívala prázdnotu, kterou dlouhou dobu nedokázala zaplnit. Stále, celý život hledala náhradu za mateřskou lásku, která se jí v dětství chyběla. Později, když se jí narodila dcera Tereza, měla obavy, že jako matka selže, že se udělá stejné chyby jako její vlastní matka. Tuto lásku a naplněnost začala pociťovat až ve vztahu s Magdou, kdy se proměnila její orientace.

Při psychofyzických trénincích, které Lucie absolvovala během svého pobytu v psychiatrické léčebně, vyjadřuje i Luciin postoj těla touhu po matčině ochraně. „*Sedíte tu zhroutená a shrbená jako stařena. Všimněte si, jak si rukama zakrýváte prsa. Poloha embrya. Chcete nebýt, nebo se aspoň vrátit do matky.*“ (Brabcová, 2000, s. 29) Tento prenatální stav vyvolává v Lucii pocit klidu a bezpečí, a také mění Luciin pohled na její vztah s dcerou. Lucie se v myšlenkách zabývá otázkou, jak ona sama dokázala plnit roli matky své dceři Tereze. „*Když byla Tereza miminko, selhala jako matka na celé čáře. Byla nešikovná a bezradná. Zoufalá. Neuměla ji kojit, uspávat, přebalovat, všechno jí padalo z rukou, prsty ji neposlouchaly a instinkty taky ne. Každou chvíli brečela do plen. Látkových. Papírové tehdy nebyly. Ale z matiky měla na gymplu čtyřky a v tý bráně to taky nebyla žádná sláva, takže...*“ (Brabcová, 2000, s. 155) Lucie pociťuje, že i ona sama selhala v roli matky, že pro svoji dceru nedokázala být pevným bodem, o který by se mohla v životě opřít. A její dcera Tereza to vnímá stejně. „*Najednou mi to doklapne, v tom řevu, v tom smradu, v tom davu v Medhúze: ve skutečnosti je jí jedno, jestli se odstěhuju nebo ne. Prostě se čeká od matky, že bude přesvědčovat a přemlouvat svou dceru, aby neodcházela z domova. Role. Ona mě nikdy neměla ráda. Normálně a přirozeně. Ona mě jenom mít ráda CHTĚLA.*“ (Brabcová, 2000, s. 83) Po odhodu Lucie z léčebny komplikovaný vztah dává Tereza své matce ještě další šanci přiblížit se k ní a navázat vztah matky s dcerou. Lucie se této šance částečně uchopí, avšak si začíná uvědomovat, že mateřský cit, který nedala Tereze, přenesla na Magdu. Magda se pro ni stala dcerou a zároveň i milenkou. Tyto dvě skutečnosti však nemohly fungovat spolu a jejich vztah začal dostávat trhliny.

5.3. Motiv závislosti

Jedním z dalších motivů, který provází Luciin příběh je závislost. Závislost na alkoholu, která ji ničí, na uklidňujících lécích, cigaretách a na lidech. „*Pár dní, možná týden čtrnáct dní, budete mít abstinční příznaky. Nechutenství, nezvladatelný třas, není slepá. Pilátová, že jo, „nespavost, závratě, úzkosti, bolesti hlavy, dočasné ztráty orientace...“*“ (Brabcová, 2000, s. 23)

Lucie se v léčebně cítí dezorientovaná, nemá přístup k alkoholu ani k žádným pilulkám, které by jí pomohly. Doktorka Pilátová se jí snaží na každém sezení rozebrat a najít příčinu jejich závislosti, ale přes Luciinu nekomunikativnost se jí to moc nedaří. „*Nemůžu usnout. Všechny abstinční příznaky, které mi prorokovala Pilátová, se naplňují beze zbytku, snad až na ty dočasné ztráty orientace. Zorientovaná jsem perfektně a trvale, v prostoru*

i čase. Na rozdíl od Pepy. Rozstvitím budiček. Jsou dvě. A to mám v sobě dva deprexy, pět neuroků a jeden a půl rohypnolu. Jestliže je Koníř poradenská firma a Miluška parfumerie, pak jsem já zpředmětela ve farmaceutickou továrnu. Když si přičichnu ke svý kůži, cítím ten cizí umělej pach, co mi táhne pórana zevnitř.“ (Brabcová, 2000, s. 36) Lucie se závislostmi bojovala během svého pobytu v léčebně pomocí různých druhů terapie, ale stále si je nechávala jako záchranné lano, kterého se chytala, když propadala úzkostem. Nechtěla se jich vzdát. Nikdy. Ani po propuštění z léčebny. První věc, kterou udělá je, že si jde sednout do baru a opít se.

5.4. Motiv krve

Autorka často zmiňuje motiv krve, osvobozující tekutiny, která proudí v žilách. „*Paní Lucie,*“ sykla Miluška, „*podívejte, stříhla jste se do prstu. Teče vám krev.*“ *Najednou mě ohluší hlas, ten marně zapominaný, zaduní ze sklepa štolý, kráteru minulosti:“Vzrušuje tě krev? Na co se mě to proboha ptá? Co je to za koketerii? A znovu je tu, všude kolem mě i ve mně, ten hlas, ty oči, ta tvář, chůze, úsměv, tělo.* (Brabcová, 2000, s. 32)

Motiv krve v Lucii evokuje i sexuální vzrušení. Touhu po splynutí s druhým člověkem. „*Jsem najednou zase s tebou, jsem v tobě a ty ve mně, i když nechci, nechci. Tepnami mi putuje tvůj hlas, právě teď (Miluščiny stížnosti neberou konce) je někde v krajině břišní. Je zborcený mou krví, ten hlas, je od ní k nerozeznání, tvůj hlas se stal mou krví, je rudý a putuje mi k srdci a zase od srdce, zatímco moje krev mluví.*“ (Brabcová, 2000, s. 45) Lucie vzpomíná na Magdu, na její zradu a odchod. Na tíživou bolest, kterou potom cítila. Bolest, která ji stála každou kapku její krve. Pokusila se o sebevraždu, viděla v ní jediné možné východisko. Vysvobození od všeho a všech. „*A teď se tu svíjela a kroutil, NIC NEŽ NERV. Vyslovil to nahlas. Ubohá, ošklivá a k politování, jako by ji právě skalpovali. Postřelená škodná. Jen torzo dávno mrtvých hodnot. A když si pomyslel, kdo, co z ní udělalo trosku! Ted' tedy on použil vlastní zuby: rozerval prostěradlo na pruhy a zběsile jí začal omotávat krvácející zápěstí. Plakal a opakoval: „Ty krávo pitomá, ty krávo jedna pitomá, hovno se ti stalo...“ Prudce vstala, nečekal to, a vši silou těch svých zafašovaných rukou nadzvedla jeho psací stůl, až třicet sešitů českých jazyků domácích popadalo na zem. Začala bušit do dřeva. „A tohle je stůl, vím to, aspoň na tom se snad dohodnou všichni bez rozdílu.“ Nechtěl ani v nejmenším nějakým filozofickým blábolem zpochybnit její dětinskou jistotu. Pohybovala se po bytě jako užaslé roční dítě. Učila se chodit, těžkopádně vyslovovala, dotýkala se věcí a strkala je do pusy. Vyndala si z úst oslintanou krabičku od zápalek*

a soustředěně ji položila vedle popelníku. (Brabcová, 2000, s. 19) Po tomto incidentu je Lucie přemístěna do psychiatrické léčebny, kde začíná její terapie a pokus vrátit ji do normálního života.

5.5. Motiv psychiatrické léčebny

Děj se z velké části odehrává právě v prostředí psychiatrické léčebny. Pro Lucii je léčebna osvobozujícím místem, kde nalézá sebe samu s pomocí ostatních pacientů a doktorky Pilátové. Lucie není schopná se běžně zařadit do společnosti a plnit v ní svojí funkci.

Psychiatrická léčebna také mnohdy navozuje pocit vězení. *„Mříže v okně mi nevadí. Nic neznamenají. Jsou beze smyslu jako chemický vzorec radonu z periodické tabulky prvků. Kde jsou ty časy, kde byly obtěžkány a obtěžkávány tisícerymi významy! Jsem ráda, že je to zase poctivá mříž a ne symbol. A toto je poctivej hajzl. Sedím tu tiše, nehybně, dlouze, klidně sebou nechám proplouvat boxerovy rybičky. Ani nevím, jak se všem těm druhům říká, zítra se ho na to budu muset zeptat. Medituju tu v lehké nirváně navozené tichem, úvahou o smradech, dvěma rohynoly, oči zavřené, aby mě z toho prkýnka zase neskopl pohled tam dolů.* (Brabcová, 2000, s. 39) Mříže zde vyjadřují jediný výhled na „svět“ tam venku, od kterého je Lucie během léčby tak daleko. Lucii se vybavuje během skupinového sezení procházka s dcerou Terezou. *„Proč jsou mamí za tím vysokým plotem a proč maj v oknech mříže?“ Protože zlobily. Sem zavíraj zlobivý holčičky. A tyhle dva vlci je hlídaj, aby neutekly.“* Od té doby byla Tereza jako vyměněná: *stačilo jí připomenout vysoký plot s hroty, mříže a vlky a sekala dobrotu jedna radost. Možná poněkud traumatizující výchovná metoda, ale velmi účinná. Bohužel jen do puberty.“* (Brabcová, 2000, s. 58) Tereza na tento zážitek nikdy nezapomněla a odmítala matku ze strachu navštívit v léčebně. Tento motiv se tedy neobjevil jen u Lucie, ale i u její dcery Terezy, která jej měla spojený s negativním zážitkem.

5.6. Motiv zrcadla

Charakterizuje iluzi nebo nějakou fikci, nalomený a zdeformovaný obraz skutečnosti. Lucie vnímá Magdu jako svůj obraz v zrcadle, jako svojí kopii. *„Chtěla bych, aby tu všude kolem byla zrcadla,“ začala drmolit, sotva jsem jí rozuměla. „Abychom viděly jaký to je krásný, když se milujou dvě ženský. Rytmus se zrychloval. Letěla jsem po spirále k zářivému*

středu. Byla obdivuhodně praktická: abych na té horské dráze tak nekřičela (panelák na Chodově je panelák na Chodově), podala mi k ústům polštář. „ K čemu zrcadla,“ začala jsem se smát a přidala se k jejímu drmolení, „ty jsi moje zrcadlo, a já tvoje, jsme si vzájemně zrcadlami, rozumíš? Jsme stejné, stejné, stejné, já jsem ty a ty jsi já a už bez sebe nikdy nebudeme moct být a už se nikdy nezbavíme jedna druhé, jenom tahle láska je ta pravá, víš, protože beze smyslu, bez účelu, žádná reprodukce a zákon přírody a tyhle blbosti, jen láska pro lásku, rozkoš pro rozkoš, umění pro umění, jo, naprosto čistý umění pro umění. (Brabcová, 2000, s. 158) Lucie Magdě zcela propadá, propadá jejímu pokřivenému obrazu. Její vlastní obraz se pomalu ale jistě tříští v Magdině. Luciino zrcadlo zcela splynulo s jejím. Ztrácí sebeúctu i soudnost Rozbilo se na tisíc kousků po jejich rozchodu a Luciině pokusu o sebevraždu. Až v léčebně se je znova pokouší dát dohromady, kousek po kousku jako mozaiku. Zrcadlo, které bude patřit jen jí.

6. Kompozice

Díla Zuzany Brabcové se vyznačují bravurně zvládnutou kompozicí. Hlavním postupem je zde metoda v proudu vědomí nejvíce v knize *Daleko od stromu*. Dílo je koncipováno na asociacích. Střídají se zde chaotické obrazy vypravěččiny mysli, promluvy hlavní hrdinky, vzpomínkami, rozhovory, reflexemi a fantaziemi, které mohou čtenáře nejprve zmást. Čas a prostor zde vytváří kruh.

Stejně tak je tomu i v dalším románu *Zlodějna*, kde se vyskytují stejné motivy jako v předchozím románu. Dvě příběhové roviny se tam protínají v obdobných prvcích a symbolech. Rozdíl můžeme vidět i v pohledu na svět. U Hany vidíme její ztrátu orientace jen v jednom jediném okamžiku. Oproti tomu U Emany se obrazy minulosti, přítomnosti i budoucnosti slévají v jeden.

V *Roku perel* nalzáme děj časově zpřeházený, můžeme se na celý příběh dívat retrospektivně. „V úvodu jsem zmínil promyšlenou kompozici, která může některé odradit, ty vytrvalejší však odmění mimořádně silným čtenářským zážitkem. Brabcová totiž svůj příběh staví téměř jako detektivku, thriller s tajemstvím. Milostnému dramatu předchází pasáž z období pozdějšího a autorka (očima rezignované Lucie) zde jen opatrně krouží kolem onoho bolavého místa. Příběh postupně získává obrysy a tempo a graduje do dramatického finále: rozchodu (ba zrady) a následného hysterického pokusu o vraždu a sebevraždu. Vše je propojeno přes několik uzlových bodů vnímaných jinou optikou: buďto různých vypravěčů, nebo několikerého pohledu samotné Lucie, která postupně ony klíčové momenty zasazuje do souvislostí. I to jsou oblíbené postupy autorů napínavého čtení, které Brabcová invenčně využívá.“ (Mandýs, 2000, s. 255) Hlavní hrdinka nás provází svým chaotickým životem, svými sny a fantaziemi. V podstatě se jedná o příběh odehrávající se během jednoho roku. Na počátku vidíme Lucii během její léčby v psychiatrické léčebně, kde se znovu snaží nalézt svůj život. V další části nám odhaluje celou mozaiku svého osudného roku. V poslední části se opět vracíme do psychiatrické léčebny, odkud hlavní hrdinka po několika měsících odchází.

7. Jazyk

Prózy Zuzany Brabcové se vyznačují bohatým jazykem, slovní zásobou a jistou dávkou kultivovanosti. V knize *Daleko od stromu* převládá poetický jazyk. V následujícím díle *Rok perel* se autorka nebojí použít vulgarismy a slangové výrazy, nepůsobí to však nepřirozeně. Všechny výrazy jsou použity s citem. Brabcová je zpočátku opatrná při volbě slov, ale postupem času, když se vztah Lucie a Magdy prohlubuje a graduje, začíná přitvrzovat i ve slovech, stále však to nepůsobí uměle ani nepatřičně. Zvláště při sexuálních scénách působí přirozeně a harmonicky.

„Kunda. Píča. Poprvé v životě jsem nahlas vyslovila ta slova. Bylo to, jako by se ve mně rozlomila kra, Začalo se to valit puklinou, dravě a osvobodivě. Žádné další slovo mě ale nenapadlo, a tak jsem to první zopakovala s důrazem třikrát za sebou, jako zaklínadlo. „Myslím, že je to ta nejkrásnější krajina na světě,“ dodávám pro jistotu přece jen v řeči básnické; cítím se v ní bezpečněji. „Krajina, škeble,“ šeptám ochraptěle, zatím co její prsty a jazyk prozkoumávají krajinu s precizností až vědeckou. Je mi to nepříjemný. Trochu děsivý. Ale nemohu přestat, nemohu se odpoutat, kdyby teď najednou vstala a odešla, zešilela bych. Překročila jsem zákaz. Hranici. Rám obrazu – a octla se rázem v něm. Nepřipomínal už ale Praislera: byla to Boschova zahrada rozkoší. „Škeble... nebo lastura“ „Lastura?“ zvedla zaujatě oči z mého klína. (Brabcová, 2000, s. 157)

8. Další díla

8.1. Daleko od stromu

Novela Zuzany Brabcové se skládá z šesti kapitol. Na první pohled jsou kapitoly samostatné uzavřené celky, avšak zjistíme, že se vzájemně propojují. I díky tomu čtení knihy rozhodně není jednoduché. Čtenář se musí soustředit a zapojovat mysl, aby zjistil jednoduchý fakt, že vše souvisí se vším. Čtenář sám musí najít způsob, jak jednotlivé dílky mozaiky spojit dohromady. (Zizler, 1984, s.22)

Celá kniha je v podstatě výpověď mladé dívky Věry. Věra žije v dezorientovaném světě a snaží najít sama sebe a svůj smysl života. Jako v ostatních dílech Zuzany Brabcové, můžeme i zde nalézt motiv zrození, prenatální stav dítěte. *„Už brzy od početí uprostřed plodové vody, jsem prožila cosi, co lze bez přehánění nazvat tušením světa. A skutečně: krátce před porodem jsem už bezpečně věděla, jak vypadá světlo, tma, jaderná hlavice či statistika obyvatelstva po druhé světové válce. Snad proto bylo blábolení sudiček v našem malostranském bytě poté, co mě maminka přivezla z porodnice, naprosto bezpředmětné. I bez jejich nevědeckých prognóz bylo více než zřejmé, že povstala-li jsem z vody, do vody se zase navrátím v této podivné, zamřížované mušli, do níž mě vsadili.“* (Brabcová, 1991, s. 19) Mládí si hlavní hrdinka prožila v době normalizace a díky tomu si připadá izolovaná a rozpolcená. O tom proč na ni tato doba tak silně zapůsobila, se dozvíme hned na začátku knihy, kde Věra popisuje emigraci svého spolužáka a pocit zrady. Jedním z hlavních důvodů Věřina odcizení je však špatné rodinné zázemí, kde hodně působí politické ideje. Generační roztržky jsou patrné už ze samotného názvu knihy Daleko od stromu. Autorka se snaží vylíčit různosti mezi jednotlivými generacemi.

Jediný pevný bod ve Věřině životě je její maminka a obzvláště pak její úsměv. *„Kdyby to tak byl jenom sen. Tolikrát se mi už přece zdálo, jak není úniku ze starých, vyvanulých domů a jak se jejich chodbami ke mně neomylně přibližují chechtavé maškary světa... Bože, dej, ať je to jen sen; dej, ať se probudím v mamince, ve stepi, v úsměvu..., a budeš-li si to přát, slibuji, že se z vděčnosti stanu výhodně placenou sekretářkou v pracovním kolektivu, v kulturním podniku, v centru Prahy na doživotí.“* (Brabcová, 1991, s. 73) Věra se snažila najít si další pevné body mezi svými vrstevníky, ale přátelství ani láska, ji nepřináší onu chtěnou jistotu. Hlavní hrdinka nakonec přes neúspěchy nalézt sama sebe a jistoty, volí jako východisko sebevraždu. Tento pokus se nezdařil, a tak končí na psychiatrii.

Po vyléčení Věra pracuje jako uklízečka v nemocnici a uvědomí si, že jen literární činnost se pro ni stává pevným bodem a zároveň možností jak spojit a prohloubit komunikaci mezi předky a potomky.

8.2. Zlodějna

V této novele Zuzana Brabcová používá asociativní způsob vyprávění. V knize je časté prolínání snů jednotlivých postav s realitou. Díky nástrahám života, musejí postavy příběhu hledat různé prostředky, aby měly naději na vlídnější život bez nástrah.

Pokud se blíže podíváme na název knihy Zlodějna, tak je zde zřejmá mystifikace. Pouze až po přečtení knihy čtenář objeví pravý význam tohoto slova. Osobně bych ho vysvětlila dvěma způsoby. Za prvé bychom si mohli odvodit název díla od podstatného jména zloděj, což nám jasně evokuje zločin, čili nějaký trestný čin. Svým způsobem se o zlodějnu jedná, avšak o zlodějnu svého já. Druhým způsobem bychom mohli název pochopit jako spojení dvou podstatných jmen a to zla a dějin. Oba způsoby však mají stejný závěr. Tímto závěrem je snaha vymanit se z banální současné lidské společnosti a z předsudků lidí, kteří v ní žijí.

Kompozice díla se skládá ze dvou příběhů. Jedná se o život a osudy dvou lidí, kteří se však vzájemně nestřetnou, až na jeden malý okamžik. První příběh je o panu Emanu Podobovi. Eman byl jako mladík součástí pochodu proti komunismu v revolučním roce 1989. Dostal se do šarvátky a byl omráčen pendrekem, poté byl umístěn do psychiatrické léčebny. Během pobytu v léčebně se z Emany stala roztříštěná osobnost, hledající své vlastní já. I zde se objevuje motiv matky a prenatalního období. *„Když přišel k sobě, jeho matka zmizela. Ani teď, ani nikdy později nevybavil si jediné její gesto, slovo, chuť, hlas, barvu vlasů. Nastrkal do kapes prázdné skořápky, kuličky pámelníku, vybitou patronu a odešel domů, bez paměti. Jsa vším, jako zruďná encyklopedie o nekonečném počtu stran náhle nebyl. Mám však podezření, že tenkrát, v oné podzimní noci po okraj, kdy se můj otec zřítíl do zrcadla., vypadnuv z rozhoupané plachty..., ano, je víc než pravděpodobné, že se tehdy vrátil zpět do své dávno ztracené matky.“* (Brabcová, 1995, s. 19) To se mu ovšem povede až po úprku z léčebny a seznámení se s postavou Mary a jejího syna, s nimiž se rozhodl strávit zbytek svého života.

Druhý příběh je o prodavačce Haně Matějové. Nejedná se však o popis a průběh jejího života jako u příběhu předchozího, zde nám autorka nabídne jen jediný okamžik z života čtyřicetileté prodavačky. *„Zdálo se nepochopitelné, jak přirozeně a plynule vyústila*

ta prapůvodní krajina až do kabiny výtahu národního podniku Transporta Břeclav. Paní Matějí se definitivně probudila ze všech svých snů. Koule ticha pukla. Domem se rozléhal křik, dupot a dupavé rány následované ozvěnou. Tápnavě si začala organizovat tísnivý prostor, chtěla si uklidit kabelku, trochu upravit kostým, zašlápnout švába, vstát z prachu a louže, v níž zaspala dobu, ale když se o to pokusila, zvedl se jí žaludek a zavrávovala slabostí, jestli je tohle konec, napadlo ji, jestli už zavřeli, jaká je moje bilance, co zbylo v pokladně? Jenom sklo, jenom sklo, ryby a jedno cizí dítě, kterému jsem vrátila řeč. (Brabcová, 1995, s. 187)

Hana uvízne ve výtahu, kde si uvědomí svoji touhu po dítěti. Ze stísněného prostoru začíná panikařit a čím dál tím více přemýšlet o svém životě a o tom proč se nemůže dostat do jiného stavu. Když je z výtahu vyproštěna, odchází do práce a na konci tohoto příběhu zjistíme, že je těhotná. „Jsem těhotná“, rozesmála se. „Je mi čtyřicet jako tobě, když jsi zemřela- Ale na rozdíl od tebe -“, Hana Matějí si představila, jak bude pro probdělé noci tlačit kočárek s dítětem k poradně na kopci, jak bude stoupat a padat s tou novou bytostí po strmých stěnách svého Everestu, a prázdné láhve se znovu naplnily smíchem. Než zestárl ten den, přestala litovat svět. (Brabcová, 1995, s. 191)

Závěr

Svoji bakalářskou prací jsem především chtěla poukázat na to, jak zajímavá a přínosná tvorba Zuzany Brabcové je. Zdá se mi, že tato autorka bývá opomíjena, což jsem, svou prací chtěla změnit, a věřím, že se mi to podařilo. Román *Rok perel* není jen o lesbické lásce. Jedná se o život člověka, je jedno jaké orientace. Příběh je univerzální a může jej prožívat kdokoliv z nás. Příběh lásky, vášně, touhy a propadnutí se až na samé dno lidské existence.

Nejvíce mě zaujaly motivy a jednotlivé postavy. Zabývala jsem se jimi podrobněji a detailněji, než tomu bylo u dalších kapitol. Autorka bravurně s citem a jemností vykreslila charakter postav a celkovou atmosféru děje.

Ve své práci jsem využila co nejvíce materiálů a podkladů. Z knih, novin, časopisů a dalších zdrojů. V první části jsem se zaměřila na postmodernu let osmdesátých, kde jsem také znínila další autory, kteří v této době publikovali. Dále pak na autorčin život a recenze, které provázely její díla. V další kapitole jsem rozebrala charaktery jednotlivých postav a následně motivy, které považuji za stěžejní. Vnímala jsem je za jádro samotné interpretace a největší přednost samotného díla. Nesmím opomenout ani jazykovou a kompoziční stránku, kde jsem zhodnotila jazykové prostředky, které autorka využívala. Autorka neváhala kombinovat spisovný jazyk a vulgarismy, zároveň však to nepůsobí nepřírozeně a nepatříčně. Vzhledem k tomu, že Zuzana Brabcová se stranila mediálního zájmu a chránila si pečlivě své soukromí, jsem se rozhodla nastínit ještě její dvě další díla pro komplexní obraz. A to díla *Daleko od stromu* a *Zlodějna*. Obě vykreslují vnitřní svět autorky a dotvářejí nám její složitou osobnost. Odhalují nám částečně autorčin pečlivě střežený osobní život. Pokusila jsem se s autorkou navázat osobní kontakt a udělat rozhovor, abych více přiblížila její osobnost. Bohužel se to nepodařilo a paní Brabcová zanedlouho poté zemřela.

V závěru bych chtěla zmínit, že toto téma bude vždy aktuální a dovolím si tvrdit, že Zuzana Brabcová by neměla zůstat zapomenuta. Dokázala zpracovat téma velmi kontroverzní a podat ho jako přirozenou součást života, kde nic není černobílé.

Použitá literatura

Primární

- Basiková, B.: *Rozhovory s útekem*. Československý spisovatel, Praha 1990.
- Brabcová, Z.: *Daleko od stromu*. Československý spisovatel, Praha 1991.
- Brabcová, Z.: *Zlodějina*. Český spisovatel, Praha 1995.
- Brabcová, Z.: *Rok perel*. Garamond, Praha 2000.
- Mandýs, P.: *In Rok perel. Láska, po níž přichází detoxikační kúra*. Garamond. Praha 2000.

Sekundární

Recenze a studie:

- Bělunková, L.: *Nejsem prozaik v pravém slova smyslu*. Literární noviny 12, 29.8.2001, č. 35, str. 15.
- Bílek, P.: *Zuzana Brabcová: Zlodějina*. Reflex 7, 1996, č. 18, str. 49.
- Haman, A.: *Rok perel – daň splacená módě?* Lidové noviny 13, 2.11.2000, č. 255, str. 20.
- Machala, L.: *Daleko od stromu – vysoko nad jinými*. Tvar 2, 1991, č. 39, str. 14.
- Nejezchlebová, L.: *Zuzana Brabcová – Nestydět se za lásku*. Lidové noviny 16.11.2001, Příloha Pátek, č. 46, str. 26-27.
- Rulf, J.: *Křehké vztahy*. Reflex, 2004, č. 6, str. 81.
- Štipl, Z.: *Lepší je vyhořet než vyhasnout*. Tvar 8.2.2001, č. 3, str. 20-21.
- Zizler, J.: *Zuzana Brabcová: Daleko od stromu (1984)*. Česká literatura 39, Ústav pro českou a světovou literaturu, Praha 1991, č. 5, str. 453-456.

Monografické a slovníkové práce:

Chvatík, K.: *Pohledy na českou literaturu z ptačí perspektivy*. PRAŽSKÁ IMAGINACE, Praha 1991.

Kol. autorů.: *Česká literatura od počátku k dnešku*. Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2004.

Kol. autorů.: *Slovník české prózy 1945-1994*. Sfinga, Ostrava 1994.

Kol. autorů.: *Slovník českých spisovatelů*. Nakladatelství Libri, Praha 2000.

Kol. autorů.: *Slovník českých spisovatelů od roku 1945. Díl 1. A-L*. Nakladatelství Brána, Praha 1995.

Lederbuchová, L.: *Průvodce literárním dílem*. Nakladatelství H&H. Jinočany 2002.

Pavelka, J.-Pospíšil, I.: *Slovník epoch, směrů, skupin a manifestů*. Georgetown, Brána 1993.

Peterka, J.: *Teorie literatury pro učitele*. Univerzita Karlova v Praze-Pedagogická fakulta, Praha 2001.

Anotace

Jméno a příjmení:	Michaela Töröková
Katedra:	Českého jazyka a literatury
Vedoucí práce:	Doc. Mgr. Jaroslav Vala, Ph.D
Rok obhajoby:	2016

Název práce:	Interpretace románu Zuzany Brabcové Rok perel
Název v angličtině:	Interpretation of the novel Zuzana Brabcova Year of pearls
Anotace práce:	Práce se zabývá interpretací románu Zuzany Brabcové Rok perel. Cílem je interpretovat dílo a jeho hlavní motivy, charakteristiky postav a jejich mezilidské vztahy.
Klíčová slova:	Zuzana Brabcová, motiv, lesbická orientace, Rok perel, sexualita
Anotace v angličtině:	The work deals with the interpretation of the novel Zuzana Brabcova Year pearls. The aim is to interpret the work of his main motives characteristics of the characters and their interpersonal relationships.
Klíčová slova v angličtině:	Zuzana Brabcová, motive, lesbian orientation, Year of pearls, sexuality
Přílohy vázané v práci:	Bez příloh
Rozsah práce:	39 s.
Jazyk	Český jazyk